

RESPONS SAMHÄLLE

HELLE KLEIN

Direktor för Sigtunastiftelsen
helle.klein@sigtunastiftelsen.se

Vår tid präglas av demokratisk backlash. Bara 13 procent av världens befolkning lever i dag i en fullvärdig demokrati. Den liberala demokratins framgångsera har förbytt till stagnation eller rentav nedmontering.

I stället vinner extremismen terräng både inom religion och politik. Tidigare demokratier utropar sig som illiberala, högerextrema partier vinner val, radikalnationalistiska vindar blåser och auktoritära ledare tar makten. I USA har Donald Trump för andra gången valts till president med det uttalade syftet att riva ned den demokratiska staten.

I denna tid av antidemokrati är det nödvändigt att de civilsamhällesrörelser som byggt upp den svenska demokratin både analyserar hoten mot demokratin och hittar strategier för att värna den. Här har kristenhetens olika riktningar ett stort ansvar. Därför är det mycket välgörande att den teologiska forskartidskriften *HYBRID* ägnar ett nummer åt väckelsekristendomen och dess samhällsengagemang, både ur positiv och negativ synvinkel. Vi har en längre tid haft fokus på islamismens hot mot demokratin. Det är dags att se faran med den kristna extremismen.

Jag fäster mig vid Mikael Stenhammars teologiska kritik mot den så kallade dominionsteologin som präglar den amerikanska kristna högern som är i allians med Donald Trump och vid Tomas Poletti Lundströms kritiska analys av den svenska karismatiska rörelsen Förebedjare i Sverige under 1980-talet. För mig ger dessa båda artiklar bra tolkningsnycklar till

att försöka förstå hur kristna i USA kan stödja Trump men också en aha-upplevelse där linjen mellan karismatisk chauvinistisk teologi och rörelsen Bevara Sverige Svenskt som sedan blev Sverigedemokraterna blir tydlig.

Poletti Lundström visar hur den karismatiska kristendomstolkningen skruvas till ett slags politisk teologi som är auktoritär, antisemitisk och djupt nationalistisk.¹ Världsbilden är som alltid i dessa sammanhang svartvit. Polariseringen mellan Satans folk och de troende är tydlig. Det militanta språket påtaglig. Detta visar Stenhammar också i sin artikel om dominionsteologin.²

Även om det mesta handlar om ”andlig krigföring” är steget över till regelrätt våld inte långt. Utvaldhetens korsridmare finns i vår tids högerextrema likaväl som i islamisternas terrordåd. ”Vi utvalda” måste befria nationen från ondskans element. Så resonerade den kristna terroristen Anders Behring Breivik när han tog livet av unga socialdemokrater på Utøya för att nämna ett extremt men likväl talande exempel.

Det är kusligt att läsa Förebedjare för Sveriges profetia i ett av bönebrevens i samband med den palestinska ledaren Yassir Arafats besök i Sverige 1983. Föreningen var oerhört bekymrad över Olof Palmes relation till Israel och Palestina och när nätverket samlades till bönevecka uttalades följande profetia:

Så skall skott ljuda och terroristdåd ske i ert lands huvudstad. Och jag vill att ni från den här stunden skall minnas att det ris man bundit, och den öppning man har berett skall komma tillbaka över ledningen själv. Skott som skall ge genljud i Norden genom terroristaktivitet, skall sätta punkt och skapa förvirring på ett sätt man aldrig anat.³

Tre år senare sköts Olof Palme till döds i centrala Stockholm. Då noterade pingstpastorn och ledaren för Förebedjare för Sverige, Kjell Sjöberg, att profetian som uttalats 1983 torde ha syftat på mordet. Poletti Lundström

¹ Tomas Poletti Lundström, ”Profetisk kamp för nationens pånyttfödelse: Politiska idéer hos Förebedjare för Sverige”, *HYBRID 3* (2025), 143–171.

² Mikael Stenhammar, ”Missionera, konsumera och dominera: Kyrkans profetiska uppdrag enligt dominionsteologin”, *HYBRID 3* (2025), 172–220;

³ Poletti Lundström, ”Profetisk kamp”, 155.

noterar också att Sjöberg i en intervju underströk budskapet: ”Inbjuder man till terrorism, så får man också skörda terrorism. Det är en andlig lag, vi såg faran i tid.”⁴ Därmed har den andliga krigföringen inga problem med att se våldet materialiseras.

Under andra världskriget valde en stor del av kristenheten att gå hand i hand med den växande nazismen och fascismen. I Tyskland bröts kyrkan sönder där Bekännelsekyrkan med modiga teologer som Dietrich Bonhoeffer vägrade att svära sin trohetsed gentemot Adolf Hitler medan Tyska kyrkan blundade för det folkmord som pågick och aktivt sanktionerade den nazistiska världsbilden.

I dag ser vi tyvärr liknande tendenser där kristna i Polen och Ungern exempelvis sprider antisemitism och allierar sig med auktoritära högerextrema partier. För att inte tala om den ryskortodoxa kyrkans allians med Putinregimen eller som artikelförfattarna pekar på det väckelsekristna stödet till Trump.

Det är hög tid för den sunda delen av kristenheten att lyfta fram sitt teologiska försvar för demokratin och människovärdet. Maria Ledstams artikel om den profetiska diakonin kan inspirera, inte minst avsnittet där hon lyfter fram etikern Luke Brethertons teologiska perspektiv på demokrati och kristet samhällsengagemang.⁵

I år firar vi minnet av det stora Ekumeniska mötet som ärkebiskop Nathan Söderblom bjöd in till 1925. Söderbloms tanke var att samla kristenheten i engagemang för demokrati och social rättvisa för att det aldrig mer skulle bli krig. Måtte frändet bli ett avstamp för kristna att tillsammans med andra i civilsamhället värna den liberala demokratin och bilda motstånd till det auktoritära och inhumana. Det brådskar.

⁴Poletti Lundström, ”Profetisk kamp”, 156.

⁵Maria Ledstam, ”Profetisk diakoni och (fri)kyrkliga organisationers sociala arbete”, *HYBRID* 3 (2025), 92–122.